

BARBARA MAŁGORZATA KAŁDON
UKSW, Warszawa

ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE NA PODSTAWIE NIEBIESKIEJ KARTY. CHARAKTERYSTYKA DANYCH KOMENDY REJONOWEJ POLICJI WARSZAWA VI

1. WSTĘP

Spoleczne przyzwolenie na stosowanie wobec najmłodszych kar fizycznych jako metody wychowawczej jest w Polsce bardzo wysokie. Według wielu rodziców, jest to najskuteczniejszy sposób dyscyplinowania dziecka oraz jedyny skuteczny sposób utrzymania posłuszeństwa. Należy zauważyć, że przemoc wobec najmłodszych jest często ukrywana pod pretekstem metod wychowawczych. Ponadto występuje pogląd, że krzywdzenie dzieci odnosi się tylko do niewielkiej liczby rodzin. Przyczyn przemocy względem dzieci jest wiele. Należą do nich m.in.: niepowodzenia rodziców związane z brakiem umiejętności radzenia sobie w warunkach ekonomicznych, alkoholizm, nieumiejętność kontrolowania swojego zachowania oraz mało realistyczne oczekiwania wobec dzieci.

Zagadnienie różnorodnych form przemocy stosowanej względem dzieci nie jest dokładnie rozpoznane z uwagi na jego złożoność. Jest to problem ukrywany nie tylko przez osoby, które jej doświadczają, ale także przez rodziców. O krzywdzeniu dziecka wiedzą jedynie najczęściej ofiara i sprawca, co ma duży wpływ na niską wykrywalność tego typu spraw.

2. CHARAKTERYSTYKA PRZESTĘPSTWA ZNĘCANIA SIĘ

Głównym przedmiotem ochrony przestępstwa określonego w art. 207 k.k. jest rodzina, jej prawidłowe funkcjonowanie, wychowanie młodzieży oraz ochrona osób nieporadnych i zależnych od sprawcy. Ponadto, w zależności od tego, jaką formę i natężenie znęcanie przybierze, przedmiotem ochrony będzie również życie, zdrowie, nietykalność cielesna, wolność i cześć człowieka¹.

¹ Por. J. Kosonoga, *Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red.

W języku potocznym „znęcać się” oznacza zadawać komuś cierpienie fizyczne lub moralne, pastwić się nad kimś, dręczyć kogoś, znęcać się nad dzieckiem². W prawie karnym termin ten stanowi normatywną cechę przestępstwa. Ustalenie zamkniętego katalogu czynności mieszczących się w jego zakresie jest niemożliwe. Znęcanie się fizyczne i psychiczne mogą występować niezależnie od siebie albo łącznie. Przestępstwo znęcania się w typie podstawowym (art. 207 § 1 k.k.) i kwalifikowanym z uwagi na szczególne okrucieństwo sprawcy (art. 207 § 2 k.k.) ma charakter formalny. W tym ujęciu sprawca musi stosować metody uznane powszechnie za nieludzkie, drastyczne, brutalne oraz zdatne wywołać znaczące dolegliwości. Z kolei przestępstwo z art. 207 § 3 k.k. ma charakter materialny, bowiem jego skutkiem jest targnięcie się pokrzywdzonego na swoje życie. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że pomiędzy działaniem sprawcy a skutkiem w postaci aktu samobójstwa musi zachodzić związek przyczynowy.

Omawiany czyn zabroniony może zostać popełniony nie tylko przez działanie, ale także w wyniku zaniechania działania. Dla prawidłowej oceny znamion znęcania się konieczne jest uwzględnienie cech osobowościowych pokrzywdzonego, a szczególnie jego podatności na ból, wrażliwości, stanu psychicznego. Mogą występować sytuacje, które z obiektywnego punktu widzenia nie będą uznawane za dolegliwe, a które z uwagi na właściwości pokrzywdzonego mogą mu przysporzyć wielu cierpień³. Ponadto, dla zaistnienia znęcania nie ma znaczenia, czy ofiara sprzeciwiała się działaniom sprawcy, tzn. czy podejmowała próbę obrony, czy pozostawała bierna. Zgodnie z orzecznictwem, obrona podejmowana przez pokrzywdzonego przestępstwem znęcania się nie pozbawia zachowania sprawcy cech działania przestępczego⁴.

Przestępstwo znęcania się zostało w *Kodeksie karnym* skonstruowane z reguły jako wielodziałaniowe, jednakże większość doktryny dopuszcza ewentualność jednorazowego działania sprawcy, argumentując, że musi to być zachowanie intensywne i rozciągnięte w czasie⁵. Przedmiotem bezpośredniego działania określonego w art. 207 k.k. są: osoba najbliższa wobec sprawcy, osoba pozostająca z nim w stałym lub przemijającym stosunku zależności, osoba małoletnia oraz osoba nieporadna ze względu na swój stan psychiczny lub fizyczny.

Stosunek zależności między sprawcą a ofiarą przestępstwa znęcania się może być stały lub przemijający, chodzi jednak o to, by podjęte działanie było z nadużyciem tego stosunku oraz aby trwał on w chwili działania przestępczego⁶. Stosunek zależności od sprawcy zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny z własnej woli przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich

R. A. Stefański, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1300.

² Por. *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. III, PWN, Warszawa 1989, s. 981.

³ Por. Wyrok SA w Krakowie z 25.03. 1998 r. (II AKa 40/98, KZS 1998, Nr 4-5, poz. 53).

⁴ Por. Wyrok SA w Katowicach z 14.3.2002 r. (II AKa 7/02, OSA 2003, Nr 1, poz. 2).

⁵ Por. M. Szewczyk, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. A. Zoll, Wolter Kluwers, t. II, Kraków 2008, s. 730.

⁶ Por. Motywy Komisji Kodyfikacyjnej, t. V, Nr 4, Warszawa 1930, s. 190.

dotychczasowych warunków życiowych. Pojęcie stosunku zależności oznacza zatem, że los danej osoby zależy od innej osoby, mającej nad nią fizyczną, psychologiczną lub moralną przewagę⁷. Ponadto należy zaznaczyć, że stosunek zależności nie może być stosunkiem doraźnym i dla zaistnienia przestępstwa znęcania się oznacza pewien dłuższy czas trwania.

Przestępstwo znęcania się ma charakter powszechny, gdy jest ono popełnione na szkodę małoletniego lub osoby nieporadnej z uwagi na jej stan psychiczny i fizyczny. Jeśli zaś dotyczy osoby najbliższej lub pozostającej ze sprawcą w stałym lub przemijającym stosunku zależności jest przestępstwem indywidualnym. Ponadto, przestępstwo to może zostać popełnione głównie z zamiarem bezpośrednim, jednakże nie można wyłączyć niekiedy jego popełnienia z zamiarem ewentualnym. W takich sytuacjach niezbędne jest ustalenie, na podstawie konkretnych okoliczności, czy sprawca, dążąc bezpośrednio do innego celu, jednocześnie godził się na wyrządzenie pokrzywdzonemu dotkliwych dolegliwości lub cierpień⁸.

3. PODSTAWY PRAWNE WPROWADZAJĄCE PROCEDURĘ NIEBIESKIEJ KARTY

Celem podniesienia jakości i efektywności działań policji w sprawach przemocy domowej Komenda Główna Policji, we współpracy z Komendą Stołeczną i Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opracowały procedurę Niebieskich Kart [dalej: NK], która funkcjonuje na terenie całego kraju. Głównym celem NK jest dokonanie rejestracji śladów zdarzenia podczas przeprowadzanej interwencji domowej. Spełniają one ponadto funkcję edukacyjną i motywacyjną, bowiem informują o prawach osób pokrzywdzonych.

Procedurę NK wprowadziły takie akty prawne jak: Art. 7 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30 poz. 179 wraz z późniejszymi zmianami), Zarządzenie nr 25/98 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia interwencji domowej przez policjantów wobec przemocy w rodzinie pod nazwą Niebieskie Karty, Zarządzenie nr 9/99 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 maja 1999 r. zmieniające ww. Zarządzenie. Powyższe akty prawne określają sposób przeprowadzenia interwencji domowej przez policjantów w celu zapobiegania przemocy domowej. Szybka reakcja policji, a także niezwłoczne dotarcie dzielnicowego do rodziny, w której stwierdzono przemoc, może pomóc i w niektórych przypadkach wyeliminować tego rodzaju zjawisko. Poza tym, w wymienionych aktach prawnych znajdują się obowiązki i zasady współdziałania policji z innymi podmiotami zobowiązanymi do przeciwdziałania temu zjawisku.

Z ustawy o policji wynika, że celem interwencji w sprawach przemocy domowej jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom poszkodowanym w wyniku zachowań sprawcy bez względu na to, czy są one osobami obcymi, czy też członkami jego rodziny. Policjanci przybywający na interwencję związaną z przemocą

⁷ Por. J. Kosonoga, *Przestępstwa ...*, s. 1304.

⁸ Por. Uchwała SN z 9.6.1976 r., VI KZP 13/75, OSNKW 1976, Nr 7-8, poz. 86.

domową zobowiązani są: podjąć czynności, które mają na celu przerwanie aktów agresji, ustalić tożsamość uczestników zdarzenia, rozpoznać sytuację oraz ustalić jej przyczyny, zabezpieczyć ślady zajścia, pouczyć sprawcę, a w razie konieczności odizolować go od ofiary, poinformować rodzinę o jej prawach i możliwościach otrzymania pomocy, sporządzić notatkę służbową w postaci NK.

Ponadto należy zwrócić uwagę na uprawnienia osób wzywających policję na interwencje domowe. Należą do nich: uzyskanie informacji o tym, kto przyjechał na interwencję, wykorzystanie dokumentacji policyjnej jako dowodów w sprawie i funkcjonariuszy w roli świadków w ewentualnym postępowaniu sądowym, złożenie skargi na policjantów, którzy nie dopełnili swoich obowiązków.

Do głównych celów podejmowania interwencji domowej przez policjantów wobec przemocy w rodzinie należą: skuteczne reagowanie względem przemocy w rodzinie, poinformowanie ofiary przemocy w rodzinie o przysługujących jej prawach oraz o instytucjach zobowiązanych do udzielenia jej pomocy, motywowanie ofiary przemocy domowej do ochrony swoich praw, rejestracja śladów i wydarzeń w miejscu zdarzenia przez policjantów, ułatwienie dzielnicowemu prowadzenia dalszych działań prewencyjnych wobec rodziny, w której zachodzi przemoc, rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej, jej skali i podejmowanie działań zapobiegawczych⁹. Powyższe wymienione działania mają pomóc ofierze przemocy domowej w radzeniu sobie z tak trudnym doświadczeniem, jakim jest przemoc.

Niewątpliwie głównym celem procedury NK jest działanie na rzecz powstania sprawnie funkcjonującego systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Istotne znaczenie ma również podniesienie społecznej świadomości związanej z tym zagadnieniem.

4. SKUTECZNOŚĆ REALIZACJI PRZEZ POLICJĘ PROCEDURY NK

Liczba ujawnionych przypadków przemocy w rodzinie w kontekście liczby interwencji domowych nasuwa wątpliwości, czy wszystkie ujrzały światło dzienne. Trzeba zaznaczyć, że trudno jest zdiagnozować przemoc w rodzinie z uwagi na krótki czas przeznaczony na przeprowadzenie interwencji policyjnej, stany napięć pomiędzy jej uczestnikami oraz fakt, że policjanci wyznaczeni do realizacji tych działań nie mają dostatecznego przygotowania psychologicznego i pedagogicznego, które pozwoliłoby prawidłowo rozpoznać zjawisko przemocy.

Z uwagi na to, że policjant jest często pierwszą osobą, która dowiaduje się o przemoc domowej, niezwykle istotne jest dokonanie przez niego wstępnej diagnozy sytuacji rodzinnej pod kątem prawdopodobieństwa ponownego wystąpienia przemocy. Pomocna w takiej sytuacji będzie znajomość: sytuacji psychologicznej ofiary, prawidłowości dotyczących skutków przemocy, lokalnych instytucji pomagających ofiarom, rozpoznawania i oceniania dysproporcji sił między ofiarą i sprawcą, udzielenia wsparcia psychicznego ofiarom przemocy¹⁰.

⁹ Por. H. Warachewicz, *Przemoc w rodzinie. Realizacja zadań przez policję w tym zakresie. Uwagi ogólne*, w: *Przemoc w rodzinie i w szkole. Materiały z sesji naukowej Toruń 5 kwietnia 2001 r.*, red. V. Kwiatkowska-Darul, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2001, s. 21-22.

¹⁰ Por. E. Bilska, *Pierwsza pomoc*, w: *Razem przeciw przemocy*, red. I. Pospiszyl, Wydawnictwo

Ze względu na nie zawsze skuteczne działania policji, organizowane są różne szkolenia dla podniesienia jakości i skuteczności działań funkcjonariuszy. Prawidłowo realizowane przez nich działania oraz właściwa współpraca z pozostałymi podmiotami zaangażowanymi w realizację procedury NK mają szansę przynieść oczekiwane rezultaty.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że skuteczność niesienia pomocy ofiarom przemocy domowej zależy nie tylko od działań policji. Na policji spoczywa obowiązek ujawnienia przemocy w rodzinie, zabezpieczenia śladów zdarzeń, a także zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom, zaś dalsza pomoc ciąży na innych instytucjach i organizacjach.

5. ANALIZA DANYCH NIEBIESKIEJ KARTY KOMENDY REJONOWEJ POLICJI WARSZAWA VI

Poniżej zostaną zaprezentowane dane Niebieskich Kart z Komendy Rejonowej Policji Warszawa VI. Przedstawione informacje pochodzą z lat 2012 – czerwiec 2015. Zostanie zwrócona uwaga na: charakterystykę sprawcy i ofiary przestępstwa znęcania się, rodzaje przemocy, stosowane używki przez sprawców przemocy w rodzinie oraz konsekwencje ich nadużywania, współwystępowanie przemocy względem osoby dorosłej i małoletniego, współpraca policji z ośrodkami pomocowymi, a także następstwa założenia NK.

Tabela 1. Charakterystyka sprawcy przemocy domowej.

Okres	Płeć sprawcy		Wiek sprawcy
2012 r.	kobiet-8	mężczyzn-55	brak danych
2013 r.	kobiet-10	mężczyzn-61	brak danych
2014 r.	kobiet-32	mężczyzn-274	brak danych
	małoletni:		
	dziewczęta-1	chłopcy-1	
styczeń-czerwiec 2015 r.	kobiet-13	mężczyzn-165	brak danych
suma	kobiet-63	mężczyzn-555	brak danych
	małoletni-2		

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować, na przykładzie Komendy Rejonowej Policji Warszawa VI, że liczba sprawców przestępstwa znęcania się z roku na rok gwałtownie wzrastała, szczególnie widać to w roku 2014. Kobiety jako sprawczynie przemocy w rodzinie występowały sporadycznie, podobnie jak oso-

by małoletnie. W omawianych danych statystycznych nie został odnotowany wiek sprawców. Sprawcy przemocy domowej na wskazanym terenie badawczym byli osobami najbliższymi względem ofiar, zgodnie z definicją zawartą w art. 115§11 k.k.¹¹. Osobą najbliższą w rozumieniu tego artykułu jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Sprawcy przemocy legitymowali się głównie wykształceniem podstawowym/zawodowym, wykonywali pracę dorywczą bądź byli bezrobotni. Z charakterystyki małżonków stosujących przemoc wynika, że mają oni niską samoocenę, problemy w funkcjonowaniu, lęk przed porzuceniem i rekompensują to agresją wobec osoby najbliższej¹².

Tabela 2. Profil ofiary przemocy w rodzinie.

Okres	Płeć ofiary		Wiek ofiary
2012 r.	kobiet-60	mężczyzn-7	do 65 r.ż.-67 małoletnich-21
	małoletni:		
	dziewczeta-18	chłopcy-3	
2013 r.	kobiet-68	mężczyzn-13	do 65 r.ż.-69 od 66 r.ż.-12 małoletnich-14
	małoletni:		
	dziewczeta-2	chłopcy-6	
2014 r.	kobiet-277	mężczyzn-32	do 65 r.ż.-282 od 66 r.ż.-27 małoletnich-14
	małoletni:		
	dziewczeta-4	chłopcy-10	
styczeń-czerwiec 2015 r.	kobiet-157	mężczyzn-18	do 65 r.ż.-167 od 66 r.ż.-8 małoletnich-18
	małoletni:		
	dziewczeta-4	chłopcy-14	
suma	kobiet-562	mężczyzn-18	do 65 r.ż.-585 od 66 r.ż.-47 małoletnich-67
	małoletni:		
	dziewczeta-28	chłopcy-33	

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

Charakterystyka ofiar przemocy należy do ważnych zagadnień badań kryminologicznych. Wskazuje na cechy, które mogą być brane pod uwagę w ocenie ryzyka wiktymizacyjnego oraz w opracowaniu strategii prewencyjnych.

¹¹ Por. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz.U. Nr 88, poz. 553.

¹² Por. B. Gruszczyńska, *Przemoc wobec kobiet w Polsce. Aspekty prawnokryminologiczne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007, s. 91.

Ofiarami przemocy w rodzinie w ostatnich latach na wskazanym terenie były głównie kobiety. Zdarzyły się jednak przypadki przemocy wobec mężczyzn i małoletnich. Największa liczba ofiar przemocy została odnotowana w roku 2014. W większości były to osoby do 65. roku życia, pozostające na utrzymaniu sprawcy. Występowały jednak sporadycznie akty przemocy względem osób starszych: matki, babci. Ofiary przemocy domowej legitymowały się przeważnie wykształceniem podstawowym/zasadniczym i były bezrobotne. Wyniki badań uzyskane w Polsce potwierdzają tezę, że poziom edukacji ma istotny wpływ na ryzyko doświadczenia przemocy i kobiety z niskim wykształceniem częściej stają się ofiarami przemocy niż kobiety z wykształceniem wyższym¹³. Pozycja zawodowa i materialna kobiety może mieć znaczący wpływ na ryzyko doznania przemocy, a jeśli chodzi o rodziny o niskich dochodach jest ona częstym sposobem rozwiązywania problemów i stanowi odpowiedź na stres związany z ubóstwem¹⁴.

Tabela 3. Rodzaje przemocy domowej stosowanej przez sprawców.

	Liczba występowania przemocy fizycznej	Liczba występowania przemocy psychicznej	Liczba występowania przemocy seksualnej
2012 r.	37	41	1
2013 r.	41	67	2
2014 r.	158	265	0
styczeń - czerwiec 2015 r.	110	150	0
suma	346	523	3

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

Jak wynika z powyższych danych, przypadki przemocy psychicznej przewyższyły w wyszczególnionych latach liczbę przemocy fizycznej, jednakże w każdej sytuacji przemoc fizyczna współwystępowała z dręczeniem psychicznym ofiary. Przypadki przemocy o charakterze seksualnym występowały okazjonalnie i miały miejsce tylko w trzech rodzinach.

W większości spraw wystąpiła przemoc gorąca. Sprawca pod wpływem gniewu, złości krzyczał na swoje ofiary, wyzywał je i stosował wobec nich rękoczynę. Przemoc zimna, która występuje sporadycznie, jest znacznie trudniejsza do zdiagnozowania i być może z tego wynika taka mała jej liczba.

Na badanym terenie nie uzyskano danych w zakresie częstotliwości stosowanej przemocy. Stwierdzono jednak nieliczne przypadki udzielenia pomocy medycznej ofiarom przemocy w rodzinie oraz ich hospitalizacji.

¹³ Por. B. Gruszczyńska, *Przemoc ...*, s. 86.

¹⁴ Por. tamże, s. 86.

Tabela 4. Użytki stosowane przez sprawców przemocy w rodzinie i ich skutki.

	Ilość sprawców pod wpływem alkoholu	Liczba sprawców przewieziona do Izby Wytrzeźwień	Liczba sprawców przewiezionych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wytrzeźwienia
2012 r.	16	7	0
2013 r.	37	8	0
2014 r.	194	66	32
styczeń - czerwiec 2015 r.	100	47	7
Suma	347	128	39

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

W oparciu o przedstawione zestawienia można zauważyć, że znaczna część sprawców przemocy w rodzinie była pod wpływem alkoholu. Innych używek u nich nie stwierdzono. Znaczna ich liczba została przewieziona przez funkcjonariuszy policji do izby wytrzeźwień. Co do niektórych sprawców zdarzały się także sytuacje przewiezienia do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wytrzeźwienia. Zdarzają się sytuacje, kiedy policja podczas przeprowadzanych interwencji znajduje sprawcę przemocy w rodzinie w stanie nietrzeźwości, jednak z uwagi na prośbę żony lub ucieczkę sprawcy nie doprowadza go do izby wytrzeźwień¹⁵.

U osoby nadużywającej alkoholu pojawia się bezradność, frustracja, osamotnienie, wrogość, agresywność, wybuchowość i smutek¹⁶, a czynniki te sprzyjają popełnianiu aktów przemocy. W większości spraw można spotkać różne typy zachowań sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu: wszczynanie awantur, agresywność, aroganckość, wypominanie żali¹⁷.

Tabela 5. Przypadki przemocy względem osoby dorosłej i małoletniego.

	Przypadki przemocy wobec osoby dorosłej	Przypadki przemocy wobec małoletniego	Przypadki przemocy odnośnie do osoby dorosłej i małoletniego w danej rodzinie
2012 r.	67	21	88
2013 r.	81	14	95
2014 r.	309	14	323
styczeń - czerwiec 2015 r.	175	18	193
Suma	632	67	699

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

W oparciu o przeprowadzone badania, należy stwierdzić, że częściej dochodziło do występowania przemocy wobec osób dorosłych, a przypadki przemocy

¹⁵ Por. B. Kałdon, *Przemoc wobec dziecka w rodzinie. Studium empiryczne z zakresu kryminologii i prawa*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2014, s. 185.

¹⁶ Por. M. Michalik, *To jedno życie... Więzy międzyludzkie i alkohol*, Problemy alkoholizmu 12(1992), s. 15-16.

¹⁷ Por. B. Kałdon, *Przemoc...*, s. 183.

wobec małoletniego zdarzały się w rodzinach, w których miała miejsce przemoc wobec starszych członków rodziny. Ponadto, można zaobserwować, że z roku na rok przemoc wobec osób dorosłych przybierała na sile. Należy przy tym zwrócić uwagę na tzw. ciemną liczbę przestępstwa znęcania się. Zgodnie z badaniami B. Gruszczyńskiej, w około 70% przypadków stosowania przemocy ze strony partnera nie powiadomiono o tym policji¹⁸. W kwestii niezgłoszenia przemocy kierowano się różnymi powodami, wśród których znalazły się zarówno względy osobiste, związane z prywatnością kobiety i rodziny, a także lęk przed sprawcą, jak również przekonanie o tym, że policja nic nie może lub nie chce zrobić¹⁹. Poza tym, w ponad 1/3 aktów przemocy nie zawiadomiono policji w przekonaniu, że była to sprawa małej wagi lub poradzono sobie samemu, a prawie w co czwartym przypadku powodem był wstyd, zażenowanie i przeświadczenie, że jest to sprawa prywatna²⁰.

Tabela 6. Współpraca policji z ośrodkami pomocowymi.

	Liczba informacji przesłanych do ośrodków pomocy społecznej	Liczba informacji przesłanych do innych miejsc
2012 r.	60	9
2013 r.	71	8
2014 r.	304	30
styczeń-czerwiec 2015 r.	177	8
suma	612	55

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

Na skutek stosowania przemocy w rodzinie i założenia NK znaczna liczba spraw została przesłana do ośrodków pomocy społecznej – znaczna ich suma, bo aż 304, zdarzyła się w 2014 roku. Nieliczne przypadki zostały zgłoszone do tzw. innych miejsc. Przez tzw. „inne” rozumie się organizacje ochotnicze, tj. kluby osiedlowe, kluby miejskie, grupy wsparcia, przyparafialne zespoły charytatywne. Z kolei dla porównania, według badań B. Gruszczyńskiej, z pomocy którejś z funkcjonujących placówek lub instytucji skorzystało zaledwie 14% respondentek spośród ofiar przemocy ze strony partnera²¹. Najczęściej były to ośrodki pomocy społecznej oraz poradnie odwykowe. W nielicznych przypadkach ofiary zwróciły się do Centrum Praw Kobiet, organizacji kobiecych, organizacji przykościelnych czy skorzystano z telefonu zaufania²².

¹⁸ Por. B. Gruszczyńska, *Przemoc ...*, s. 121.

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. tamże.

²¹ Por. tamże, s. 128.

²² Por. tamże.

Tabela 7. Skutki założenia NK.

	Liczba postępowań wszczętych z art. 207 k.k.	Liczba postępowań stwierdzonych	Liczba postępowań zakończonych
2012 r.	219	brak danych	brak danych
2013 r.	212	85	207
2014 r.	251	126	305
styczeń - czerwiec 2015 r.	130	67	177
Suma	812	278	689

Źródło: Komenda Rejonowa Policji Warszawa VI. Opracowanie własne.

Skutkiem założenia NK było wszczęcie postępowania przygotowawczego z art. 207 k.k. Najwięcej przypadków, których finałem było zakończone postępowanie w sądzie, wystąpiło w 2014 roku. Odnośnie do roku 2012 nie uzyskano danych w tym zakresie. Należy zaznaczyć, że liczba postępowań stwierdzonych i zakończonych jest większa od liczby postępowań wszczętych z uwagi na fakt, że podejmowano ponownie sprawy z poprzedniego roku.

Niewątpliwie pomocne we wskazaniu sprawców przemocy domowej okazały się zeznania świadków, którzy wystąpili w 75% przypadków. Przede wszystkim świadkami przemocy domowej byli policjanci i sąsiedzi. Policjanci przeważnie byli wzywani przez sąsiadów rodzin, w których występowała przemoc, w związku z tym, po przybyciu na interwencję byli jej bezpośrednimi świadkami. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku kuratorów sądowych.

6. ZAKOŃCZENIE

Zgłoszenie aktów przemocy na policji i skutkujące tym jej działania oraz przyczyny niepowiadomienia organów ścigania, to istotne zagadnienia w kwestii zwalczania i zapobiegania przemocy. Właściwa interwencja policji może mieć duże znaczenie w ochronie ofiar i w zniechęcaniu sprawców do stosowania dalszej przemocy.

Przypadki przemocy domowej zarejestrowane w ramach omawianej procedury odnoszą się do sytuacji, w których fakt przemocy powtarzał się zazwyczaj przez dłuższy czas. Zgłoszone przypadki nie odzwierciedlają jednak skali problemu, bowiem istnieje jeszcze nieznaną liczbą niezgłoszonych spraw. Z uwagi na powyższe, określenie skali zjawiska przemocy jest trudne. Innym utrudnieniem jest to, że w statystyce nie rejestruje się odrębnie przypadków przemocy względem dzieci, gdyż dość często przemoc co do najmłodszych łączy się z przemocą wobec matki. Bez wątplenia jednak, najwięcej informacji o przemocy domowej zdobywa policja w trakcie interwencji domowych.

Aby uchronić dzieci przed atakami ze strony rodziców, niezbędne są odpowiednie procedury oraz zmiana postaw i zachowań rodziców. Konieczne jest zrozumienie zjawiska przemocy oraz organizacja pomocy rodzicom, którzy mają problemy z wychowaniem dzieci.

FAMILY VIOLENCE BASED ON THE BLUE CARD. A CHARACTERISTIC
OF THE DATA OF THE POLICE HEADQUARTERS VI IN WARSAW

Summary

The article "Family Violence Based on the Blue Card. A Characteristic of the Data of the Police Headquarters VI in Warsaw" is presenting such issues as: the crime of abuse, effectiveness of the police in the realization of the "Blue Card" procedure, an analysis of data contained in the Blue Card of Police Headquarters VI in Warsaw; a characteristic of domestic violence perpetrator, a profile of domestic violence victim, types of domestic violence, intoxicants used by perpetrators of family violence and their effects, cases of violence towards adults and juveniles and consequences of establishing the Blue Card record.

Keywords: violence, abuse, the Blue Card

Nota o Autorze: dr Barbara Małgorzata Kaldon, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Zainteresowania intelektualne Autorki skupiają się wokół zagadnień związanych z kryminologią, prawem karnym materialnym oraz prawem rodzinnym i opiekuńczym.

Słowa kluczowe: przemoc, znęcanie się, Niebieska Karta